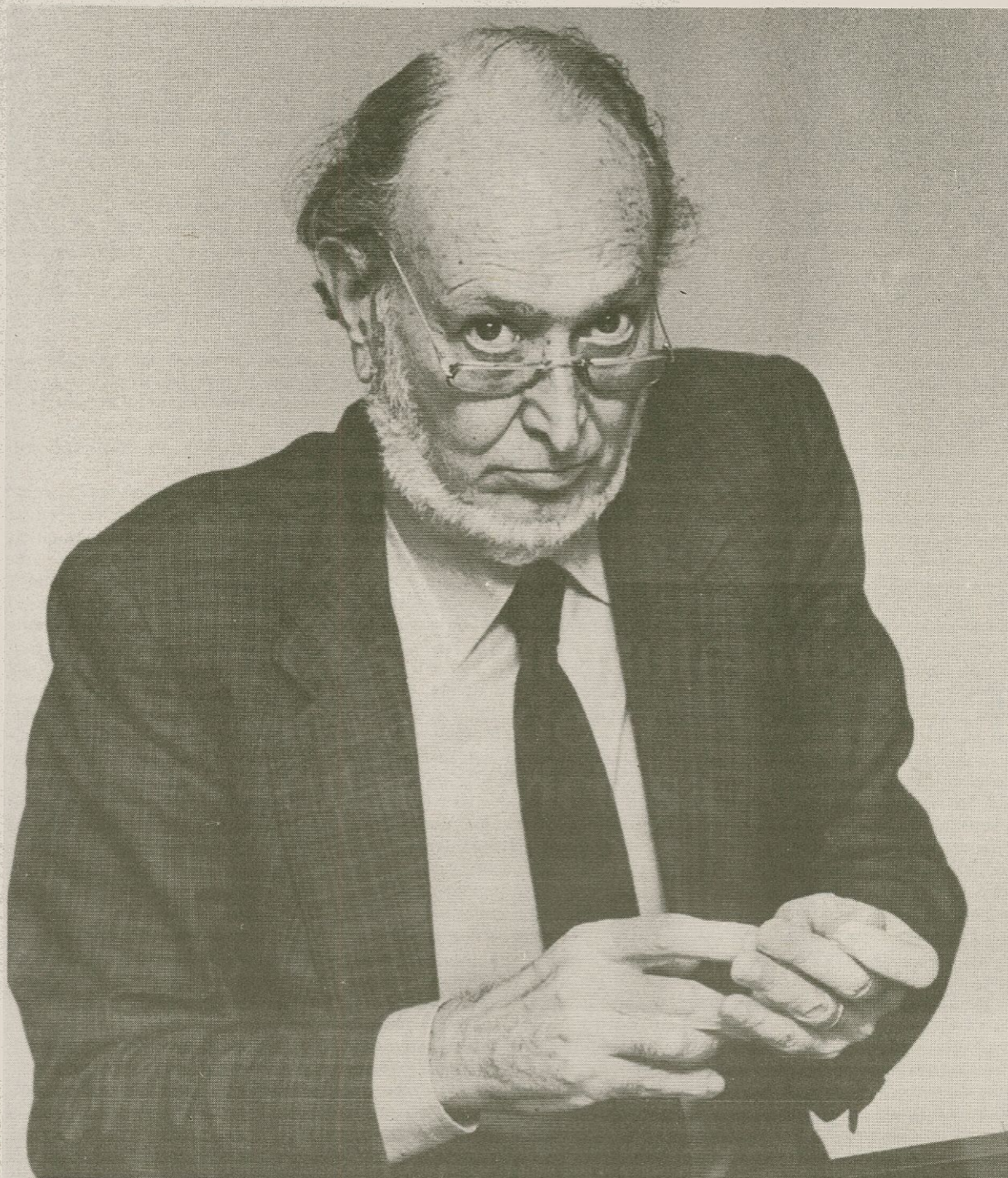

entrevista

Josep M. Castellet

“Els gustos literaris canvien però la bona i gran literatura es manté sempre”

Montserrat Minobis

JORDI GARCIA

F a pocs dies, poc més d'una setmana, Edicions 62 ens reünia els qui ens dediquem al periodisme, en qualsevol de les seves manifestacions, per tal de donar-nos a conèixer la seva nova projecció. Logotip, portades i col·leccions noves, configurant una visió més moderna i més d'acord al món de la imatge i del màrqueting. Aquesta fou una bona excusa per quedar amb qui n'és el director literari, Josep M. Castellet, poeta, escriptor, assagista i crític, i, sens dubte, una de les persones que més ha influït en el panorama literari català dels darrers anys.

—Es fa obligat començar parlant del canvi d'Edicions 62. ¿El canvi d'imatge respon a una exigència de mercat o bé a una exigència personal de grup?

—Depèn evidentment de les dues coses. Quan vam celebrar el 25è aniversari de l'editorial, davant una mostra de tota la nostra producció al llarg d'aquests anys, se'ns va fer evident que no hi havia res identificador, a excepció del 62. La suma de tots els llibres i col·leccions apareguts fins aleshores ens donava una imatge tan múltiple i diversa que la identificació del producte es feia difícil. Això ens va fer veure, a tots, la necessitat de propiciar un canvi en la imatge del qual en resultés un concepte identificador d'acord amb l'esperit dels temps actuals.

—Quan diem temps actuals, suposo que es fa referència al món del grafisme i de la imatge, ¿no?

—Exacte. Però a més, tant pel grafisme com per la imatge pretenem, i així ho hem fet, que s'interrelacionés directament i estretament amb el literari. Per això, ara quan una fotografia apareix en una portada de la col·lecció de narrativa, la fotografia és feta i pensada per a aquella obra determinada. Això ja ho havíem començat a fer en la col·lecció *Clàssics del segle XX*, on l'Oriol Maspons ha fet cadascuna de les fotografies en funció de l'obra publicada. Ara, també hem volgut que hi hagués una implicació total i de tots els elements, disseny i fotografia en el cas de la narrativa, i disseny bàsicament en la resta.

—¿És un art, fer llibres?

—Jo crec que sí, encara que això solament es pot aplicar a les editorials petites, perquè aquestes poden, gairebé, fer els llibres un a un. Cuidar-los i mirar-los. Ja no ho veig tan clar quan es publiquen molts títols i s'ha d'entrar necessàriament en un procés industrial. Jo diria, resumint, que un editor que fa 30 llibres a l'any pot dominar fàcilment tot el procés i podria inscriure's en la línia que fer un llibre és un art. Ara, quan se'n fan 150 com és el nostre cas, ja ho veig més difícil. I això, per als qui estimem els llibres, és una mica trist.

—Si una vol ser sincera i objectiva a l'hora de parlar de llibres, especialment en llengua catalana, s'ha de dir que malgrat aquest aire optimista que respirem hi ha més oferta que demanda. ¿Per què?

—Jo diria que la llei de l'oferta i la demanda no s'equilibra mai; i també crec que hi hauria d'haver sempre més oferiments que no pas peticions. Per tant, no crec que això sigui dolent en si mateix. El que passa és que això s'acaba traduint en un desequilibri econòmic que algunes editorials ho acaben patint amb més intensitat que altres. Els deu anys d'autonomia, amb més presència del català a les escoles i a la vida pública i als mitjans de comunicació, han fet que en el mercat del llibre en català hi hagi unes expectatives que són molt difícils de mesurar, cosa que, de ben segur, provocarà en el sector del llibre necessaris reajustaments i, en conseqüència, hi haurà editors que es veuran obligats a fer menys llibres...

—Al llarg d'aquests anys, Edicions 62 ha salvat, i gosaria dir que ha anat augmentant, la seva independència. Imagino, però, que es fa difícil, tal com funciona ara el mercat del llibre, mantenir-la. Tenim ben a prop exemples d'editorials grans que es mengen les més petites, encara que no se les mengin del tot, com és el cas de Destino i Planeta.

—Mira, toques una qüestió que em té traumatitzat. He estat, com cada any, a la Fira Internacional del Llibre

“Les col·leccions que tenim són una enciclopèdia de la cultura escrita catalana”

de Frankfurt, on hi ha una presència de llibres i editors d'arreu del món extraordinària (no en va és la fira del llibre més important del món!). I amb això que m'estàs plantejant és revelador el que he pogut constatar a Frankfurt. Editorials de gran prestigi —per exemple, algunes d'Anglaterra—, amb un gran mercat, amb una notable incidència en el món editorial i de gran categoria, han passat a formar part d'un grup —l'Octopuss— que ha anat estent els seus tentacles fins a dominar-les completament. Això em fa posar la pell de gallina, perquè t'adones que aquí el procés tot just està començant però no acabarà sent irremeiablement així. Fixa't amb el procés. S'entra a formar part d'un gran grup editorial o multinacional, com vulguis. La supervivència de l'editorial queda assegurada, però, ¿i la independència? I les línies ideològiques o de corrent literari

que defensava aquella o aquella altra editorial, ¿què? Això, en realitat, és el que em fa posar la pell de gallina.

—Bé, no sembla pas que 62 pugui arribar a una situació semblant. Els seus 25 anys ho faran impossible. Per cert, ¿com definiries aquests 25 anys i l'evolució de l'editorial?

—Hem començat parlant de grafisme i em sembla que ara justament encara és més significatiu tot el que hem dit sobre aquest tema. Aquests anys són una acumulació de llibres, de col·leccions, d'autors... que es van produint a mesura que l'editorial creix a empentes i rodolons a vegades (com la crisi del 69) però que va tirant endavant. Jo crec que aquestes 40 col·leccions que tenim són com una petita enciclopèdia de la cultura escrita catalana, perquè ho hem tocat gairebé tot i perquè a través de les

nostres col·leccions es poden trobar els autors, els temes i la problemàtica del país.

—¿Creus que han canviat els gustos literaris?

—Els gustos literaris canvien sempre i alhora la bona i gran literatura es manté també sempre. La successió de noves generacions, però, porta sensibilitats noves i això es pot reflectir en els gustos, però no afecta essencialment els grans escriptors o les grans obres literàries. Jo sóc dels qui creuen que les modes i gustos varien molt més en el camp de la poesia.

—Hi ha una frase que diu que “el llegir fa perdre l'escriure”. ¿Se't pot aplicar en el sentit que el fet d'estar al peu del canó de l'editorial les teves activitats literàries queden en segon terme?

—Mira, llegir no fa perdre l'escriure. El que fa perdre l'escriure és

tenir, encara que mínimes, unes obligacions diguem-ne burocràtiques. I això és el que em passa.

—¿Has oblidat la vessant crítica?

—No, no la tinc pas oblidada interiorment. Tinc sempre present la temptació o necessitat d'intervenir en debats o bé de posar-me a escriure algun petit estudi sobre algun autor/autora del país... però de moment no ho he fet perquè em preocupa més trobar sortida a la fórmula autobiogràfica començada amb *Escenaris de la memòria*. Encara que no crec que hagi de tenir més continuïtat que un o dos volums més, com a molt.

—¿Hi ha un Castellet abans i després del llibre sobre l'Espriu?

—Sí, sí que hi és, perquè jo sempre dic que justament aquest llibre va representar la ruptura amb el *realisme*. Ruptura que en castellà es va produir amb los *novísimos*...

—A més d'aquests dos llibres, jo havia anotat de tota la teva extensa i ja llarga bibliografia *20 años de poesía española, Poesía catalana del segle XX, Josep Pla o la raó narrativa, Per un debat sobre la cultura a Catalunya, Els escenaris de la memòria*...

—Jo hi afegiria, si m'ho permetes, *La hora del lector*, que molta gent considera important i jo també. I més ara que al cap de 30 anys ha estat fet en català, perquè el meu amic Molas va considerar que s'havia de fer. Sí, crec que la tria és encertada perquè, per exemple, *La hora del lector* i les dues antologies poètiques formarien part de l'època realista; la ruptura queda emmarcada per l'Espriu i els *Novísimos*, i en un altre terreny hi podem inscriure, perquè crec que ha estat i és important, *Per un debat sobre la cultura a Catalunya*.

—Quan un autor es planteja un llibre, ¿és per necessitat històrica o perquè s'ha arribat a un moment en què es pot explicar a través de la reflexió allò que ha envoltat la vida de qui ho explica?

—Quan jo vaig començar a escriure els primers fragments o relats dels *Escenaris de la memòria*, eren escrits molt personals i poc concebuts com a llibre. Fins que no vaig tenir uns quants personatges i escrites unes dues-centes pàgines no em vaig adonar que allò podia ser un llibre. Justament aleshores és quan vaig decidir arrodonir-lo i donar-li forma. ¿Però com contesto la teva pregunta? No ho sé... Segurament que si no hi hagués l'experiència, el pòsit o la sedimentació de les experiències viscudes i relatades en el llibre, potser no l'hauria escrit, perquè no hi havia en principi una necessitat d'escriure la meua autobiografia. En realitat no ho sé pas gaire bé. Imagino que en el fons hi ha una mica de tot. Comences a pensar o a recordar determinades coses i persones perquè segurament han passat anys... no ho sé, no.

—¿Com veus l'àmbit literari català pel que fa a les noves generacions de poetes i escriptors?

—Jo sóc un escèptic, però el mateix fet de ser-ho no em fa tancar els ulls a la realitat més bona o més dolenta. El que sí que és cert és que la vida continua sempre encara que hi hagi alts i baixos, i en aquest sentit hem de tenir molt present que se'ns ha mort una generació de grans escriptors i poetes que han creat un buit important que ara estem sofrint. ■